

השופט ברנזון

הקולנוע "רמלה" אינו לדעתם בלתי מתקבל על הדעת בנסיבות הענין שלפנינו. עובדה היא כי בתי הקולנוע הקיימים מפרנסים בקושי את בעליהם. העיר קטנה, הצופים בסרטים מעטים, אחוז המבקרים בבתי-הקולנוע אינו עולה בממוצע על 30% אף כי מחליפים את הסרטים פעמיים בשבוע. על כן טענו באי-כוח המשיבים כי בדין התנתה מועצת העירייה את התנאי הנ"ל להוצאת הרשיון.

א

טענות אלו אין בידינו לקבלן. הסיבה שבגללה דחתה מועצת העירייה את בקשתו של המבקש לא היתה נעוצה ברצונה להסדיר את עניני בתי הקולנוע והחומיה. אמילו נאמר שהכוח להסדיר סוג מסויים של בתי-העסק טומן בחובו גם כוח להגביל את מספרם של בתי-העסק מאותו סוג — ועל כך איננו מביעים כאן דעה מוחלטת — הרי לא את זאת עשתה או רצתה לעשות מועצת העירייה במקרה הנוכחי. היא לא קבעה מספר מכסימלי של בתי קולנוע שיהיו מותרים בתחומי העיר ורצתה לכך, שהיתה מוכנה לתת רשיון למב-קש לפתוח את הקולנוע החדש שלו אם יצליח להסתדר עם מתחריו ומתנגדיו. דבר אחרון זה אינו מענינה ומדאגתה של העירייה וגם אינו מתקבל על הדעת. יש רק להתפלא שדוקא מועצת עיריית רמלה, אשר כבר ניסתה כעבר לנהוג באופן דומה במקרה אחר, ובית-משפט זה פסל את מעשיה בהחליטו ב-בג"צ 56/53, (2), כי:

ב

ג

„בהתנתה את מתן הרשיון (למכירת נפט) בשיתופו של המשיב מס' 2, חרגה העירייה מסמכותה.“

דוקא עירייה זו היא שחזרה לסורה וממשיכה ללכת בדרך פסולה זו.

ד

לפיכך, החלטנו לעשות את הצו-על-תנאי החלטי נגד המשיב הראשון, כלומר, לצוות עליו לתת למבקש רשיון לפי פקודת השעשועים הציבוריים, לבית קולנוע ברמלה, שדרות הרצל 51, כפוף לקבלת האישורים הדרושים על-פי החוק על-ידי המבקש והטלנו על המשיבים לשלם באופן סולידרי למבקש הוצאות כוללות בסך — 75 ל"י.

ה

ניתן היום, כ"ג בסיון תשט"ו (13.6.1955).

בג"צ מס' 29/55

ו

הרב זוד דיין נגד שר-הדתות, מועצת הרבנות הראשית לישראל ו-8 אח'

בבית-המשפט העליון בשבתו כבית-משפט גבוה לצדק
[15.6.55, 2.6.55, 23.5.55, 4.4.55]

ז

לפני השופטים זילברג, זוסמן, ברנזון

תקנות כנסת ישראל, 1927 [תא"י, כרך ג, ע' 2221], תקנות 7, 8, 10 — פקודת החוק הפלילי, 1936 [תוס"א 652, ע' 263], סעיף 181(ד) (כפי שהוחלף ב-1947 [תוס"א 1563, ע' 1] — תקנות הקובעות את שיטת הבחירות או המינויים של מועצת הרבנות הראשית, לשכות הרבנות ורבני הקהילות, 1936 [תוס"ב 582, ע' 198], תקנות 2, ג, 6 עד 18 — תקנות העדות הדתיות (ארגון) (מועצת הרבנות הראשית לישראל), תשי"ו-1954 [קה"ת 466, ע' 1181], תקנה 4(2) — פקודת הפרישנות [דיני ישראל, נוסח חדש ג, ע' 1], סעיף 32 — פקודת הפירושים, 1945 [תוס"א 1400, ע' 36], סעיף 34 — פקודת סדרי השלטון והמשפט, תש"ח-1948 [תוס"א 2, ע' 1], סעיף 16.

כשרות בחירתם של חברי מועצת הרבנות הראשית — כאשר בחירתו של רב ראשי אינה תופסת ופעולותיו אינן בעלות תוקף חוקי, עלולות להיפגע זכויותיו של כל אזרח יהודי בארץ — במקרה כזה הרשות בידי הנפגע לפנות לבית-המשפט הגבוה לצדק — האם ראשי שר עלידי התקנת תקנה, להכשי באופן טרואקטיבי, פעולה שנעשתה בניגוד לתקנות — תחומיה של המלה "הוראה" ומהותו של התואר "רב" — במקום שקימת סחירה בין הנוסח העברי והנוסח האנגלי של ובר חקיקה מנטורי, הנוסח האנגלי מחייב — לגבי תקנות הבחירות, 1936 ה"ל, קובע הנוסח האנגלי — מי שאינו חבר באסיפה הבחירה אינו יכול להיבחר כרב ראשי אפילו נתקיימו בו כל שאר תנאי הכשרות.

פסקי-דין ישראליים שהתכרו:

- ד [1] בג"צ 22/51 — אחוזת ד"ר זימן בע"מ נגד שריהאוצר ואח'; "פסקי-דין" כרך ה, תשי"א/תשי"ב-1951, ע' 816, 818.
- ג [2] בג"צ 107/50 — זיים אריאב נגד זלמן שז"ד, שריהחינוך-התברבות; "פסקי-דין", כרך ה, תשי"א/תשי"ב-1951, ע' 523, 529.

- ה מקורות המשפט העברי שהוזכרו:
(לפי סדר אזכורם)
- [א] גיטין, דף נ"ח ע"א.
  - [ב] נזיר, דף כ"ט ע"ב.
  - ו [ג] ירושלמי, נזיר, סוף פרק ד'.
  - [ד] כתובות, דף ע"ט ע"א, רש"י שם, ד"ה מורה הוראה.
  - [ה] בבא-מציעא, דף פ"ו ע"א.
  - [ו] הלכות הרי"ף.
  - [ז] יד החזקה להרמב"ם.
  - ז [ח] פסקי הרא"ש.
  - [ט] מבוא התלמוד לרבי שמואל הנגיד.
  - [י] בבא-קמא, דף ל' ע"ב, רש"י שם ד"ה בהלכה.
  - [יא] שו"ע יושב-משפט, סי' תי"ד, סעי' א', הגהת הרמ"א.

השופט זילברג

[יב] סנהדרין, דף ה' ע"א.

[יג] כריתות, י"ג ע"ב.

התנגדות לצו-על-תנאי, מיום י"ב בניסן תשט"ו (4.4.55), המכוון למשיבים מס' 3 (הרב י. א. הלוי הרצוג), מס' 4 (הרב יצחק נסים), והדורש מהם לבוא וליתן טעם, מדוע לא יימנעו מלשמש בתפקידים ובסמכויות של רבנים ראשיים לישראל ו/או נשיאי מועצת הרבנות הראשית לישראל ו/או חברי מועצת הרבנות הראשית לישראל, ועל כל אחד מהמשיבים מס' 5 (הרב צבי פסח פרנק), מס' 6 (הרב יעקב משה טולידאנו), מס' 7 (הרב איסר יהודה אונטרמן), מס' 8 (הרב ראובן כץ), מס' 9 (הרב עובדיה הדיה), מס' 10 (הרב יעקב עדס), לבוא ולתת טעם מדוע לא יימנעו מלשמש בתפקידים ובסמכויות של חברי מועצת הרבנות הראשית לישראל. הצו-על-תנאי נעשה החלטי בחלקו הנוגע למשיב מס' 4.

כספי — בשם המבקש; לבנון — בשם המשיבים מס' 2 (מועצת הרבנות הראשית לישראל) ומס' 3—10; ת. ה. כהן ורשכטר — בשם ממשלת ישראל
אין הופעה בשם המשיב מס' 1

צו

השופט זילברג: זו היא התנגדות לצו-על-תנאי שניתן עליידי בית-משפט זה ביום 4.4.55 ואשר ענינו, בקצירת האומר, הוא: כשרות בחירתם של חברי מועצת הרבנות הראשית, וביחוד מיוחד: כשרות בחירתו של כב' הרב נסים כאחד משני הרבנים הראשיים לישראל. משום חשיבותו הציבורית המרובה של הענין, השתמש היועץ המשפטי בסמכות הנתונה לו בחוק, והופיע לפנינו, כטוען לביטול הצו, מטעם ממשלת ישראל.

2. טענות מטענות שונות נטענו עליידי המבקש בכתב בקשתו, אך רובן ככולן נדחו עליידי בית-המשפט עוד לפני תיתו את הצו, ומאחת מהן — זו של סעיף 13 — משך בא-כוח המבקש את ידיו בהרצותו את דבריו לפנינו. נותרו לנו, איפוא, לדיון ולהכרעה שלוש הטענות האמורות בסעיפים 6, 18, 19, של הבקשה, ואם שלוש אלה לא יעשו לו, והיה עלינו לסרב למבקש, ולבטל את הצו שניתן עליידי בית-המשפט כאמור.

3. בטרם ניגש לבירור טענות אלה, נדון תחילה בשלוש טענות טרומיות שנתעוררו עליידי היועץ המשפטי ועליידי בא-כוח המשיבים. שכן אם תתקבל אחת הטענות האלה, תיחסם בפני המבקש הדרך לעצם בירור הבקשה.

4. הטענה הטרומית הראשונה שנטענה עליידי היועץ המשפטי המלומד היא, כי המבקש, הרב דיין, שאינו לדעתו לא רב ולא דיין, אין לו רגלים ומעמד כלל בנושא הבק-שה שלפנינו. עד שלא יטיח כלפי הרב הראשי את השאלה: מי שמך? — Quo Warranto?

השופט זילברג

בלע"ז — ישאל נא מר דיין את עצמו: מי שמך אפוטרופוס על בחירות הרבנים הראשיים, ומה אינטרס שלך נפגע עקב המומים שגילית בהן? והן מן המפורסמות היא, כי אין בית-המשפט הגבוה מתערב לטובת מתעבר על ריב לא לו (בג"צ 22/51, «פסקי-דין» ה', 816, 818, (1); בג"צ 107/50, שם, (2), ע' 523, 529, ורבים אחרים זולתם), מסכים אמנם היועץ המשפטי המלומד לכך, כי גם הפגיעה באינטרס רוחני, מוסרי, די בה כדי לזכות את הנפגע בקבלת סעד מבית-משפט זה, אלא שאין הוא מודה בנקיון כפיו ובור לבו של המבקש, ומבקש לשכנענו כי אך מניעים פסולים, כיתתיים, קטנוניים, הם שהניעו אותו להיחלץ ולצאת חוצץ נגד בחירתו של הרב הראשי.

טענה זו אין בידינו לקבלה. משרתו של רב ראשי או של חבר במועצת הרבנות הראשית, אינה רק משרה רבת מעלה, היא גם בעלת חשיבות מעשית מרובה. סמכות נרחבה ניתנה להם מטעם החוק, ובידם לקבוע הלכות והליכות, העשויות לפרוס את מצודתן גם על חיי הפרטיים של האזרח. למשל, הכוחות הנתונים להם על-פי תקנות 7, 8, 10, לתקנות העדה היהודית, 1927, או הסמכות המיוחדת שניתנה לשני הרבנים הראשיים על-פי סעיף 181 (ד) לפקודת החוק הפלילי, 1936, ואם אמנם צדק המבקש בטענתו העיקרית, כי הרב נסים, לא זו בלבד שלא נבחר על-פי כל תגיו ודקדוקיו של החוק, אלא גם שכחירתו, גלל כן, אינה תופסת, ופעולותיו כרב ראשי או כחבר המועצה אינן, ולא תהיינה, בעלות תוקף חוקי, הרי שנפגעו או עלולות להיפגע על-ידי כך זכויותיו של כל אזרח יהודי בארץ, בתוכם גם המבקש דנו, ודבר זה, או חשש זה, בלבד מקנה לו זכות עמידה בבית-המשפט הגבוה לצדק, כבשר ודם, אין אנו בוחנים כליות ולב, ובשבתנו לדין, אין לנו אלא מה שעינינו רואות, ואם האזרח הנפגע, מבחינה אובייקטיבית, פונה אלינו בבקשה כגון זו, עלינו להטות אוזן קשבת לדבריו, בלי לחקור ולדרוש מהו המניע הפנימי, האמיתי, אשר הניע אותו מלכתחילה לקבול ולהתריע על עצם הפגיעה הלוז.

5. אין אנו מוכנים לקבל גם את הטענה הטרומית השניה, היא טענת השיהוי, laches בלע"ז, אין לבוא בטרוניא עם המבקש על שלא הקדים כביכול «רפואה למכה», ועל שלא ניסה למנוע, באמצעות בית-משפט זה, את עצם עריכת הבחירות. קובלנתו הראשית מופנית כלפי בחירתו של הרב הראשי נסים, ואת המעשה הזה לא היה בידו למנוע מראש, כי תחילתו וסופו באו כאחד. שכן רשימת המועמדים נמסרה לנשיאות האסיפה הבוחרת ביום הבחירות גופו, וכל מה שנאמר או נכתב ברחבי המדינה קודם לכן, לא היה אלא בגדר שמועות מתהלכות ואותיות פורחות באויר. אילו פנה, איפוא, המבקש אלינו לפני יום הבחירות, וביקש מאתנו למנוע את בחירתו של הרב נסים כרב ראשי לישראל, קרוב לוודאי כי היה יוצא וידינו על ראשו, בלי שיורשה כלל להשמיע את נימוקי בקשתו. כי אין בית-משפט זה מוציא צוים תיאורטיים, ואין הוא מוכן לדון בדבר שלא בא לעולם.

* הכונה היא לתקנות כנסת ישראל, 1927.

השופט זילברג

6. הטענה הטרוםית השלישית והאחרונה היא טענת אי יעילותו של הצו. אין כל תוע-
לת במתן הצו, ולא היא נחת בו, כי משתיפסל בחירתו של הרב הראשי, יבוא שר-הדתות,
שהוא ה"מרי חטיא" בענין זה, ויתקין תקנה המכשירה למפרע את הבחירה הפסולה, ועושה
כלא היה את הצו שניתן.

טענה זו אינה נראית לנו כלל ועיקר. שתי תשובות בדבר :

(א) ספק בידינו, אם השר המוסמך להתקין תקנות, רשאי יהיה להכשיר באופן
רטוראקטיבי על-ידי תקנה אישית ad personam, את הפעולה שנעשתה קוד-
דם לכן בניגוד לתקנות, שאם מותר יהיה לעשות כן, נמצא התקנות מחייבות
את הכל, חוץ ממתקין התקנות גופו, וקל לתאר את התקלות העלולות לצמוח
מ"חירות" כזאת בחיי האזרח המדינה.

(ב) גם אם נניח כי כשר יהיה להכשיר, לאחר מעשה, למפרע את הבחירה הפסולה,
עדיין אין הדבר עשוי להניא אותנו מלתת — אם אמנם מוצדק הוא — את
הצו המבוקש. מצויים אנו לפסוק על-פי החוק הקיים: מכיון שכך, הרי גם
כקנה-מידה להערכת יעילות הצו גופו, אין לנו אספקלריא אחרת חוץ מזו של
החוק הקיים, — ומבחינה זו תהא גם תהא יעילות ואפקטיביות לצו שיינתן
על-ידינו. לכן אין לנו להתחשב היום, לא ב"תקנה" כי, ולא ב"סכנה" שמא,
תוכשר הבחירה למפרע על-ידי מתקין התקנות העתיד.

7. ובוה הגענו לגופו של ענין, לשאלת כשרות בחירתם של חברי מועצת הרבנות
הראשית. בעיקר: בחירתו של הרב נסים כרב ראשי לישראל.

לשם הערכתן הנכונה של הטענות שהוצעו בנדון זה, הבה נסקור בקיצור נמרץ את
הליכי הבחירות הללו, כפי שנקבעו בתקנות הבחירות המנדטוריות משנת 1936 * (ער'
582, תוס"ב, מיום 9 באפריל 1936), והתקנות שהותקנו לתיקונן על-ידי שר-הדתות בשנת
1954 (קובץ התקנות 466, מיום 12.8.54).

8. חמשה-עשר הם הגופים או האישים הפועלים, בכת-אחת או בזה אחר זה, בבחירות
מועצת הרבנות הראשית, אך לצורך עניננו, חשובים בעיקר שלשה גופים אלה:

- א. ועדת הבחירות, בת שמונה חברים ;
- ב. מועצת הרבנות הראשית (היוצאת) ;
- ג. האסיפה הבוחרת, בת שבעים חבר, בה נבחרת מועצת הרבנות הראשית החדשה.

* הכוונה היא ל"תקנות הקובעות את שיטת הבחירות או המינויים של מועצת הרבנות הראשית,
לשכת הרבנות ורבני הקהילות".

השופט זילברג

הן האסיפה הבוחרת והן המועצה הנבחרת מורכבות: מחציתן אשכנזים ונחציתן ספרדים.

וכך הם בוחרים:

- א. מועצת הרבנות הראשית ממצאא לועדת הבחירות רשימת הרבנים המכהנים בישראל. «רבנים מכהנים» (officiating Rabbis) הם אלה, ואלה בלבד: חברי משרדי הרבנות, רבני קהילות, ורבנים הפועלים כדיינים או כמורי הוראה, מתוך רשימה זו בוחרת ועדת הבחירות ארבעים ושנים רבנים כחברי האסיפה הבוחרת. יתר חברי האסיפה, עשרים ושמונה במספר, נבחרים על-ידי מועצות הרשויות המקומיות והמועצות הדתיות, בשבתם יחד, במקרים מסויימים, נבחרים אלה ואלה, הן ארבעים ושנים הרבנים והן עשרים ושמונה הפשוטים, על-ידי ועדת הבחירות (תקנות 2, 3, לתקנות הבחירות; תקנה 4 (2) לתקנות 1954).
- ב. בהתכנס שבעים חברי האסיפה הבוחרת (או ארבעה חומשי מספרם) בוחרת האסיפה — בדרך הקבועה בתקנות — תחילה את שני הרבנים הראשיים, ואחר-כך את שאר ששת חברי מועצת הרבנות הראשית. אין אדם כשר להיבחר כחבר המועצה — ורב ראשי ככלל זה — אלא אם כן כיהן כרב במשך 10 שנים. (תקנות 6 עד 18 לתקנות 1936).
- ג. 9. ועתה יכולים אנו להיפנות לטענותיו של מר כספי, בא-כוח המבקש, בנוגע לכשרות הבחירות הנ"ל. טענתו הראשונה היא, כי רשימת הרבנים שהוגשה על-ידי מועצת הרבנות הראשית לועדת הבחירות, לא היתה מלאה ושלמה. נכללו בה שמותיהם של שמו" (346) רבנים, אך נפקד בה מקומם של ל"ו אחרים, ביניהם גם שמו של הרב נסים גופו. והן יתכן הדבר, כי אילו נכללו הל"ו הללו ברשימה הנ"ל, היתה ועדת הבחירות בוחרת מספר הגזן מהם כחברי האסיפה הבוחרת, והדבר היה נותן את אותותיו גם בבחירת הרבנים הראשיים, ואם אמנם ה"שמא" מרובה כאן על ה"בריי", הרי עצם האפשרות הזאת די בה — כך מסיים מר כספי — כדי לפסול בעטיה את כל הבחירות ההן.
- ד. טענה זו בטלה ואין בה ממש. מתברר כי 36 הרבנים החסרים הללו הם, חוץ מאחד או שנים, רבני בתי-כנסת, מגידי שיעורים וכיו"ב, ואלה ודאי אינם «רבנים» במובן ההגד"ר רה הנ"ל, ולא היו חייבים להיכלל ברשימה ההיא, ואם מתוך רשימה זו הושמט (ובאמת: שלא בצדק) גם שמו של הרב נסים, הרי הכללת שם זה על כל פנים — ובוזה יודה ודאי גם הרב דייק גופו — לא היתה גוררת אחריה את השינוי הרצוי לו בתוצאות הבחירות הנ"ל.
- ה. 10. כמו כן דוחים אנו בשתי ידיים, וללא כל היסוס, את טענתו האחרת של בא-כוח המבקש, היא הטענה, כי הרב נסים לא היה «רב» במובן התקנות הללו — לא עשר שנים ולא פחות מזה — ולכן פסול היה מלהיבחר כרב ראשי לישראל. התעלם בא-כוח המבקש

השופט זילברג

מן ההוראה הנרחבת של המלה "הוראה" בשם המורכב "מורה הוראה". מובנה של מלה זו ודאי אינו מצומצם לפסיקת דינים בעניני איסור והיתר בלבד, או למשרה הרשמית של "רב שכונה" וכדומה. רבי ישמעאל (בן אלישע), התנא הגדול, "הורה הוראה בישראל" (גיטין, דף ג"ח ע"א), והכוונה היא לא רק ל"פסקי-הדין" שניתנו על-ידו במקרים הקני-קרטיים שהובאו לפניו, אלא ובעיקר למדרשי ההלכה שלו, לשיטה המיוחדת — שלושה עשר מידות וכללים אחרים — שפותחו וטופחו, כידוע, על-ידו בלימוד התורה ודרשתה. גם על התנא רבי חנינא נאמר שהורה הוראה בישראל (נזיר, דף כ"ט ע"ב), וכיצד "הוכח" הדבר? על כך אנו קוראים בירושלמי:

"אמר ר' אלעזר בר צדוק: אני ראיתיו יושב ודורש ביבנה."
(ירושלמי, נזיר סוף פרק ד')

בין כל חכמי התלמוד שמואל הוא היחיד, אשר התואר שלו "מורה הוראה" מתייחס על הרשות לדון שניתנה לו מטעם הרשות (כתובות, דף ע"ט ע"א, רש"י שם, ד"ה מורה הוראה). גם המובן שנתייחד למלים "הורו", "הוראה", בכל מסכת הוריות, אינו מובן היחיד הבלעדי של מלים אלה. על רבינא ורב אשי, חותמי התלמוד ומסדריו, נאמר שהם "סוף הוראה" (כ"מ, דף פ"ו ע"א), והרי"ף והרמב"ם והרא"ש נודעו בשם "שלושת עמודי ההוראה", — לא בשל פעילותם ה"דיינית" כמובן, אף לא משום שהדיינים שלאחריהם פסקו כמותם, אלא חיבוריהם הגדולים — הלכות הרי"ף, יד החזקה וכו' — הם ה"הוראה" ו"עמודי ההוראה" גם יחד. ורבי שמואל הנגיד בספרו "מבוא התלמוד" כותב:

"הוראה היא השמועות שנתחדשו לחכמים בקהילות ומדרשות בענין מצווה, והיא נקראת הוראה."

לעומת זה מצוי אותו ביטוי בכמה מקומות, ובכמה נטיות, במובן יותר מצומצם ויותר "מקצועי", כגון המאמר:

"הלכה, ואין מורין כן."

(בבא-קמא, דף ל' ע"ב).

בו פירוש המלה "מורין" הוא: פסיקת הלכה למעשה (השווה רש"י שם ד"ה בהלכה, ובעק-בותיו: שו"ע חו"מ סי' תי"ד, סעי' א', הגהת הרמ"א, המשווים אופי עוד יותר מצומצם לביטוי הנ"ל).

או:

"יורה יורה, ידין ידין."

(סנהדרין, דף ה' ע"א).

השופט זילברג

בו המלה "יורה" מכוונת להוראת דיני איסור והיתר בלבד (עיין גם בריתות, י"ג ע"ב).

א עינינו הרואות, מה רחבים תחומיה של הוראת מלה זו, וכי היא צופנת בקרבה כמה וכמה מובנים, ומכיון שהרב נסים הוא, לכל הדעות, אחד מגדולי התורה בישראל, רב אשר ידיו רב לו בש"ס ופוסקים, וזה עשרות בשנים נדרש הוא לשואליו המרובים, ביניהם רבנים מפורסמים, ומריץ אליהם תשובות וחוות דעת, הן בדיני איסור והיתר והן בדיני ממונות, הרי הוא לא רק מורה הוראה במדינת ישראל, אלא מורה הוראה בישראל, ואין ספק כי עמד גם במבחן הרבנות מטעם מתקין התקנות הנ"ל.

ב אמרנו את אשר אמרנו לעיל, כדי להסיר דינון ולעז, וכדי להעמיד דברים על מכונם, אך ברצוננו להוסיף, כי אף אילו מפקפקים היינו בסגולתו הרבנית "החוקית" של הרב נסים, עדיין לא היינו נוטים להתערב ולסתור את הקביעה החיובית שנעשתה בנדון זה, כפי שהוצהר על-ידי הרב מימון, בנשיאות האסיפה הבוחרת. בל נשכח, כי ענין לנו כאן לתקנות המכילות מושגים ומונחים, שאינם ניתנים בקלות לפענוח ולהגדרה. למשל, מי חכם ויגיד לנו, מה הוא קנה-המידה, ומה הם סימני ההיכר, על פיהם אפשר לברר בדיוק נמרץ, מי הוא רב אשכנזי ומי הוא רב ספרדי? הן לא באיצטלא תליא מילתא! מוטב, איפוא, כי גם השאלה, מי הוא רב, תונח בידי הגוף המשפטי המטפל בדבר, הוא האסיפה הבוחרת, ושלא לסתור — חוץ ממקרים יוצאים מן הכלל — את הממצאים שנקבעו על-ידו.

ד II. כבוד משקל יותר, הרבה יותר, היא טענתו האחרונה של בא"כוח המבקש, מלהתאמורה, אם בי לא במלים ברורות כל כך, בסעיף 19 של הבקשה, כזכור לא נכלל שמו של הרב נסים ברשימת הרבנים שהוגשה על-ידי מועצת הרבנות לוועדת הבחירות, ומשום כך לא יכול היה להיבחר, ולא נבחר, כחבר האסיפה הבוחרת. הטענה היא, כי עובדה זו בלבד די בה כדי לפסול אותו לכהונת רב ראשי לישראל. את היסוד המשפטי לכך, רואה בא"כוח המבקש בהוראת תקנה 6 לתקנות הבחירות, 1936. תקנה זו בנוסחה האנגלית, קובעת לאמור:

י "Every list of candidates to the Rabbinical Council shall be in writing and shall be signed by not less than fifteen nominators from among the members of the Electoral Assembly in accordance with the form attached, and shall be submitted to the Presiding Board of the Electoral Assembly within the time to be prescribed by the Assembly . . . . The nominators shall mark Chief Rabbi, against the names of two candidates for the offices of "Chief Rabbi", one of whom shall be a Sephardic and the other an Ashkenazic Rabbi. Only such members may be nominated as candidates for the Rabbinical Council as have been officiating Rabbis for a period not less than ten years . . . ."

השופט זילברג

המלה "חברים" (members) בפסוק האחרון פירושה הוא, ללא ספק, כמו בפסוק הראשון. היינו: חברי האסיפה הבוחרת — אין שם שום גוף אחר אליו אפשר היה לייחס את החברות הזאת — מכאן יוצא כי מי שאינו חבר האסיפה, אינו כשר להיות מוצע כמועמד. וממילא אינו יכול להיבחר כרב ראשי לישראל.

ומה תשובתו של באיכוח המשיבים לכך? תשובתו היא: לא מפי הנוסח האנגלי אנו חיים כאן, אלא מפי הנוסח העברי של התקנות, ובו אין זכר כל שהוא לתנאי החברות הנ"ל. הלא כה הם דברי התקנה בנוסחה העברי:

"כל רשימת מועמדים למועצת הרבנות הראשית צריכה להיות בכתב וחתומה על-ידי לא פחות מ-15 מציעים מתוך חברי האסיפה הבוחרת לפי הטופס הרצוף, והיא תוגש לנשיאות האסיפה בתוך הזמן שייקבע על-ידיה ..... המציעים חייבים לרשום לצד שמותיהם של המועמדים למשרת רב ראשי את המלים, רב ראשי, ואחד מהמועמדים האלה צריך להיות ספרדי ואחד אשכנזי. מועמדים למועצת הרבנות הראשית יכולים להיות רק אלה ששימשו ברבנות לא פחות מעשר שנים; ....."

לא נאמר כאן, כדרך שנאמר בנוסח האנגלי, כי המועמדים חייבים להיות חברי האסיפה הבוחרת או "חברים" סתם, ולכן יכול להיבחר כרב ראשי, גם מי שלא היה חבר האסיפה הבוחרת הנ"ל.

ועל שום-מה יש ללכת כאן אחרי הנוסח העברי דוקא? הן מודעת זאת, וכבר נקבע הדבר בפירוש בסעיף 32 לפקודת הפרשנות, כי בכל מקום בו קיימת סתירה בין הנוסח העברי והנוסח האנגלי של דבר חקיקה מנדטורי, הנוסח האנגלי מחייב; על כך עונה מר לבנון: לא הרי תקנות הבחירות כהרי כל תקנה אחרת! תקנות אלה חוברו בעברית על-ידי הרבנות הראשית והועד הלאומי, נתרגמו לאחר מכן לאנגלית, ואושרו על-ידי הנציב העליון. לכן יש לרחות כאן את התרגום מפני המקור, וללכת אחרי מה שנקבע בנוסח העברי של התקנות.

טענה זו אין בידינו לקבלה, כי היא נסתרת מחמתו של סעיף 32 הנ"ל. למען האמת יצויין, כי היועץ המשפטי המלומד, הטוען לביטול הצו, לא הודה עם באיכוח המשיבים בטענה זו. הוראת סעיף 32 היא פשוטה וברורה, ואינה מניחה מקום כל שהוא לאבחנה שטען לה באיכוח המשיבים. כל הפקודה כולה נוסחה כידוע מחדש אחרי קום המדינה, על-פי סעיף 16 לפקודת סדרי השלטון והמשפט, מ"פקודת הפירושים" הוטב שמה ל"פקודת הפרשנות", ובסעיף 32 שבה, הבא במקום סעיף 34 של הפקודה הישנה, כתוב מפורש לאמור בזה הלשון:

"מקום שיש סתירה בין הנוסח העברי של חוק או של מודעה לרבים לבין תרגומם הלועזי הרשמי — הנוסח העברי יכריע; ואולם מקום שיש

השופט זילברג

סתירה בין הנוסח האנגלי לבין נוסח אחר של כל חיקוק שניתן לפני הקמת המדינה ולא הוצא בנוסח חזק, לפי סעיף 16 לפקודת סדרי השלטון והמשפט, תש"ח-1948, הנוסח האנגלי יכריע."

א תקנות הבחירות, 1936, לא הוצאו בנוסח עברי חדש על-פי סעיף 16 הנ"ל; שר-הדתות גם לא תיקן ולא שינה אותן — כפי שיכול היה לעשות — ברוח הסטייה בה סוטה הנוסח העברי מן הנוסח האנגלי כנ"ל. לפנינו, איפוא, נוסח מחייב אחד ואין בלתי, הוא הנוסח האנגלי של התקנות, וממנו יוצא, בודאות שאין למעלה הימנה, כי מי שאינו חבר האסיפה הבוחרת אינו יכול להיבחר כרב ראשי, אף אם נתקיימו בו — כמו שנתקיימו ברב נסים — כל שאר תנאי הכשרות.

ב המסקנה שהגענו אליה, איפוא, היא, כי בחירתו של הרב נסים שלא כחוק נעשתה, והיא בטלה. יש להצטרף על תוצאה זו, אך אין מנוס הימנה נוכח גזירת הכתוב הברורה אשר בתקנה 6 הנ"ל. נעשתה שגיאה חמורה על-ידי עורכי רשימת הרבנים, ובצווארב תלוי הקולר לתוצאה הצומחת הימנה. השגיאה היא בזה, שלא הכניסו את שמו של הרב נסים לרשימת הרבנים שנשלחה לוועדת הבחירות, ומנעו על-ידי-כך את חברותו באסיפה הבוחרת.

לא מצאנו פגם ודופי בכל שאר הבחירות שנעשו על-ידי האסיפה הבוחרת.

ד לפיכך, הוחלט לעשות את הצו-על-תנאי החלטי בחלקו הנוגע למשיב הרביעי, הרב נסים, ולבטל את כל שאר חלקיו. אין צו להוצאות.

ניתן היום, כ"ה בסיון תשט"ו (15.6.1955).

ה

ו

ערעור פלילי מס' 105/55

שלמה פורת (פרלגבר) נגד היועץ המשפטי לממשלת ישראל

ז בבית-המשפט העליון בשבתו כבית-משפט לערעורים פליליים
[13.6.55]

לפני הנשיא (אולשן), השופטים זילברג, לנדוי